

Koje žito posle jela može pozdraviti
koga jarca na običnoj vatri

Koju pticu na vatri srca
pokoje jarence sa nikolicom
koga pužica bez kašičice
koji krompirić sa pavlačicom

Koju ženicu umesto šećerne repe
pokoji ženicu u polju gde zec spava
koju pasju čorbu niko kusati ne sme
evo prijatelju
konačno
beskonačnog oblika naše pesme:

PTICE LETE KROZ VAZDUH
TRAVA NICE IZ ZEMLJE
LJUDI PIJU VODU
VREME JE ZA DORUČAK

Ali ako si napisao pesmu i nisi ostao bez srca
nije pesma.
Ovoj pesmi nedostaje naša smrt
pa da bude završena i lepa.
Još trista godina mastila i hartije!
Još trista puta toliko svetlosti i ljubavi!
Biće vreme da ostanemo i bez srca i bez pesme
pristaješ li

Jer pomenusmo u našoj pesmi
pticu i njeno letenje kroz vazduh —
a tehnika leta kroz vazduh
a romantizam letenja
a kako malo jaje postane velika ptica?

Svega toga nema u našoj pesmi.

Jer pomenusmo u našoj pesmi travu koja niče iz naše pesme
(ako ima trave ako ima pesme)
a

asocijacije u vezi sa travom
nepomužene krave kosači širokih ramena a
mogućnost da se kaže TRAVA GLAVA KRAVA SAVA
[DRAVA itd?]

Svega toga nema u našoj pesmi.

U našoj pesmi nema velikih kuća u kojima se može prenočiti,
nema pomorandži lubenica šumskih jarića sa kojima
postupismo bez milosti
ni jedan okean ne spava u našoj pesmi
kakvi smo mi pa pesnici?
Ni jedna ana nije kraljica u našoj pesmi —
pomislite neko da se šegačimo.
Nema u našoj pesmi nema
gričica grće petar konja trče
ničega nema u našoj pesmi

Eto tako se otprilike piše pesma
samo treba da se oslobodiš i da
zapevaš.

Branislav PETROVIĆ

LETNJI LISTIĆI

Previše je savremenih mitova o letu. Ali, šta će mi jedno leto bez zemlje, bez određenih mesta gde ću moći da ga provedem, jedno kavez-leto u kome bih kao muva, mirao od dosade, jedno leto bez svog autora, bez svog kreatora, bez mene. Tome letu treba dodati čula, moć govora, slobodu izbora. Nije leto sve što je toplo, vrelo, sve što sjaji, sve što leti. Zbog toga je leto jedinstveno, istovremeno kao i svako doba, uzrast, izabran trenutak.

Zbog toga, kao i uvek, niko me ne poziva na ispovest osim hrane. A jedna ispovest je neizbežna ipak u nekom sagnjilom bedru dana ili noći. I lešina je ponekad hrana. I gle, onaj ko se ispoveda postaje onaj koji napada, kolje, traži krv. Pustiti samome sebi krv, ali, zar ne, naterati i druge da to učine.

I tako, ispovest pesnika počinje krvlju. Krv pesnika traži i krv drugih. Da bi se pomešala i izgubila. Ali ne bez zemlje, bez grude. Jer pesnik ne može da okrvavi globus, da ga oblije i da ga zagreje svojom krvlju. Za to nije bila dovoljna ni krv svih zavojevača. Zbog toga treba usmeriti svoju pažnju tamo gde kap po kap curi naša krv, tamo gde pedalj po pedalj krv osvaja zemlju. Ta i samo ta mrlja krvi je neizbrisiva. Jer onoliko puta koliko se bio okupao u krvi toliko se puta i globus umio u obilnoj kiši suza. Zašto, zar se krv lako pere? Da, ona krv koja nam je tuđja, ona krv koju zemlja odbija da primi.

Leto počinje potragom za krvlju i njenim izvorom. Beskrajni su i neznani putevi krvi i putovanje za njom je pronalaženje zemlje. I jednog dana odgurnuh Demir-Kapiju i izidjoh na Dojran i njegovo ženstveno jajasto jezero.

Posmatram naivnost onih koji putuju po svojoj sopstvenoj grudi kao turisti. Svoju sopstvenu naivnost, ustvari. Pokušavam da se ushićujem vidjenim predelima, da otkrijem neku nepoznatu metaforu u pejzažima. Zbog toga sam kupio slamni panonski šešir, zar ne?, zbog toga sam pozajmio crnu francusku kравatu.

Uzalud. Od svega onoga što posmatram kroz prozor autobusa i vozova ne mogu da se odvojim da bih mogao to da posmatram spolja. Od zemlje ne mogu da se odlepim i sve što gledam napolju vidim u sebi namešteno, tempirano. Da li je sada trenutak da se odmotam klupče? Nije i ne mora da bude. Jer to sada može da bude i svaki drugi trenutak, sadašnji, u budućnosti ili prošao. Pa gledam uokolo, a kao da se posmatram iznutra, samog sebe kao da čitam. Ima tu i nepoznatih stvari, neispitanih, ali, kažem sebi, važno je da je sve tu. Da li je to uteha? Kako da ne: otkriti nešto sebi i u sebi to znači nešto od toga i od sebe izgubiti. Najviše gubi onaj koji ima u sebi.

Čak i pomoću onoga što gledaš ne možeš ni da padneš u ekstazu. Jer u osnovi ekstaze opet leži nepoznati predmet koji podnosi tolika oduševljenja i čim taj predmet ostaje nepromenjen ili se izgubi, temperatura opada naglo i dolazi hladnoća, polarna zima.

Konkretni detalji: ležim na plaži kraj Demir-Kapije, gledam u otvorenu klisuru, tek što sam stigao iz Strumice i mozak mi je još uvek zapaljen od požara tamošnjeg podneva, u stomaku mi se vare na brzu ruku pojedene punjene paprike u Negotinu-Na-Vardaru, a uz njih mi teži lubenica pojedena negde u vožnji uz Donji Vardar, leva ruka mi je otekla od veslanja u Ohridu, a pantalone koje nosim od početka puta iskidane su na jednom kolenu još od onda kada sam se pentrao na jedan mavrovski bor. I sve to nosim u sebi otada do sada neprestano prisutno.

Pa dok se polako uspavljujem na pesku osećam kako se Vardar gubi i mrsi između dlaka grudi i trbuha, stene Kapije se ruše i leteći na njima hvatam se za Veles kao za gvozdene okove. Hladni vetrovi sa Ovčeg Polja me trezne, a prašnjavi pelagonski me suše. Tonem u pesak Crne Reke loveći jegulje, a oči mi zaslepljuje gola Belasica vidjena odjednom sa one druge, nevidljive (grčke) strane. Od pojasa naniže sve mi je poznato, svaki kutić, svaki uragan. Prevrcem se a na leđima me već peče Mariovo, lovim Kratovo, Lazaropole, tamo gde još uvek nisam privirio. Telo mi je cela zemlja i da bih je propustovao skoro da mi je dovoljno da se prevrnem u snu.

Zatim ustajem iz sna i počinjem da se okrećem u mestu sve dok mi se ne zavrti mozak i ne padnem dole savijen kao crv. Sada se okretanje ponavlja i ne okrećem se više ja već ona, zemlja, predeli oko mene. I pri svemu tome, samo neozbiljno ponavljam jednu staru detuju igru.

Ostaje mi još samo da se sećam. Da se sećam? Da se sećam nečega što još nisam ni video ni doživeo? Užas!

Već odavno Ohrid je moj grad. Ostaje samo deo sekunde da uhvatim prvi utisak mediteranskog, takoreći primorskog trga kao i da posetim sva ona mesta iz ranijih vremena. Uzaludni verbalni ha-džiluk. Pozdravljam se sa jednom starom gazdaricom čija je kuća srušena zbog novogradnje. Poziva me u novi stan. Rakija za dobrodošlicu. Pa zatim na Samoilovu tvrdjavu gde sam nekad zamislilo moj „krug smrti“. Pa zatim po povišenim cenama do Četrdeset mučenika i klasične dece-andjela u Sv. Sofiji. U Sv. Klimentu blokada novoumivenih svetaca.

Zaista, ovde i onde sve je promenjeno i sve se menja, ali zar i ja nisam promenjen? Meljem se i kotrljam i ja zajedno sa grumenom blata.

Seдам dana neprestano sa određenom kilometražom plivanja i veslanja. I samovanja pod suncem. Već očvršlo telo, nabubrele vene i žuljevi. Ako: moral duha je u telu. Nisam nikakav Spartanac jer znam da mi telo nije kao kod njih sav prostor. Znam da postoje i mnoge druge zemlje i još mnogo drugih tela koja saosećaju između sebe i zbog toga zadržavam svoje još nerazvijeno telo. Uostalom, danas kada se zna da je prostor beskonačan, kažete čije je telo razvijeno i vaspitano pravilno. Zbog toga ne bih ni želeo da izmišljam vaspitanje svog prvog nezacetog muškog deteta.

Posmatram svoje telo, znam ga na prste, a ipak mi je daleko, tuđe. U redu, zabravio sam ga, zanemario od zimskih vežbi, pa šta, sada može da se popravi. Narediću mu šta da radi i ono će izvršavati što treba.

Počinjem, ali postoji neki pokret, neki gest koji ne mogu da kontrolišem. Ponekad čak on ide i protiv mene. Čak i najobičniji salto ne mogu da izvedem. Pa čak ni jezikom. Zucnem nešto, izbrbljam dve tri reči, a evo neko beži od tebe ili se nekolicina muvaju oko tebe. A znam: bez moje volje. Pa zaključujem: vraćanje svoje telu nije samo stvar sporta ili retorike. Pa ni iskustva i tehnike. Postoji previše savesti i saznanja koja treba da se steknu i promene.

Svaka godina se meri letom. Tako je bilo oduvek i pre rimskog kalendara kada se i starost merila letima koja su je iskustavala. To je pravi kraj i pravi početak godine.

Svako leto nosi sećanja na sva leta. Početak leta: početak života pod suncem, opipavanje pod svetlošću, brzo okončavanje poslova, razdvajanje generacija. Dugi svetački dani, kratke pregrešne noći, halucinantna podneva. Raspust, raskidanje starih veza, kraj nekog ljubavnog davljenja. Kraj leta: kraj neobaveznih bekstava, učvršćivanje u novootkrivenim prostorima, pronalaženje starih još plodonosnih i hranljivih veza, puštanje jednogodišnjeg ili mnogogodišnjeg korena. Leto je pismo godine.

Bogomil DJUZEL

janez bernik

stari hram, 1959

